

vrijwilligers

deel 2

informatiereeks vrijwilligerswerk

Vrijwilligersrecht

Informatiereeks Vrijwilligerswerk

deel 2

Uitgave

© NOV Publikaties

Postbus 2877

3500 GW Utrecht

030 - 2319844

Samenstelling

Els Vonk, Niek Vaders e.a.

Eindredactie

Hans Menkveld, A. Corona Marques

PDF-versie, maart 2003

De tekst van deze brochure is met uiterste zorg samengesteld. NOV stelt zich echter niet aansprakelijk voor de gevolgen van eventuele onvolkomenheden in de informatie.

Behoudens uitzondering door de Wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende op de auteursrechten niets van deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of anderszins. De uitgever is gemachtigd de door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te doen innen door en overeenkomstig de reglementen van Stichting Reprerecht.

Inhoud

1. Kiezen voor vrijwilligerswerk	5
2. Rechten en plichten van de vrijwilliger	7
Afspraken maken: hoe en waarover	7
Werkomstandigheden in overleg	8
Inspraak en medezeggenschap	8
De waarde van een vrijwilligerscontract	9
3. Onkostenvergoeding	11
Onkostenvergoeding en belastingen	11
Regeling Onkostenvergoeding	12
700 euro is geen standaardrecht	12
Giftenaftrek	13
4. Verzekeringen	15
Schade veroorzaken	15
Een ongeluk krijgen	16
Extra aandachtspunten	16
5. Vrijwilligerswerk en uitkeringen	19
De regels in het kort toegelicht	19
Wel of niet aan de regels houden	21
6. Vrijwilligerscentrales en vacaturebanken	23
Extra service	23
Bijlage 1: checklist afspraken	24

1. Kiezen voor vrijwilligerswerk

Vrijwilligerswerk doet u nooit voor niets. Ruim 3 miljoen mensen boven de achttien jaar in Nederland kunnen u dat bevestigen. De motieven waarom zij vrijwilliger zijn lopen uiteen. Dat kan zijn om:

- vrije tijd nuttig te besteden;
- naast het gewone werk met iets totaal anders bezig te zijn;
- talenten te ontdekken en te ontwikkelen;
- iets voor een ander te willen doen;
- andere mensen te ontmoeten;
- dat er geen betaald werk te vinden is;
- invloed op hun omgeving te krijgen;
- wat vaste punten in het leven te vinden;
- ervaring op te doen;
- uit te vinden wat zij nou eigenlijk willen;
- hun kennis aan anderen ter beschikking te stellen;
- hun idealen uit te dragen.

Een aantal van die redenen herkent u vast bij uzelf, of u heeft er nog andere. Hoe dan ook, vrijwilligerswerk is om heel veel redenen belangrijk. Vrijwilligerswerk is een eigen soort maatschappelijke activiteit, waarin u de kans heeft eens iets anders te doen. Of waarin u uw eigen talenten ontdekt. Waarin u uit kunt zoeken waar uw interesses liggen en waar u naar toe wilt werken. Of omdat u vindt dat het gewoon nodig is. Daarbij staat voorop dat het uw eigen keuze is, niemand mag en kan u er toe dwingen vrijwilligerswerk te doen.

Vrijwilligerswerk is er in allerlei maten en soorten. Er zijn verschillen in de tijd die het kost en in de aard van het werk. Soms is het veel vergaderen, soms juist veel met de handen werken; soms erg zelfstandig, soms in een groep bezig zijn; drie uur per maand of twintig uur per week. Maar in welke vorm dan ook, voor vrijwilligerswerk geldt een aantal stelregels die elke vrijwilliger zou moeten weten.

In deze brochure staat informatie over waar u op moet letten als u ergens als vrijwilliger (m/v) werkt of gaat werken. Informatie op het gebied van afspra-

ken en contracten met de organisatie waarvoor u werkt, onkostenvergoedingen en belastingen, verzekeringen en in kort bestek wettelijke regelingen voor vrijwilligers met een uitkering.

De brochure bevat echter alleen basisinformatie waarmee de lezer op hoofdlijnen geïnformeerd wordt. Allerlei (wettelijke) regelingen rondom onkostenvergoedingen en belastingen kunnen natuurlijk veranderen.

Ook zijn vrijwilligers met een uitkering onderworpen aan allerlei wet- en regelgeving. Deze regels kunnen ingewikkeld zijn en worden regelmatig herzien. Het verdient in deze situaties dan ook aanbeveling zich altijd (vooraf) te laten informeren bij de uitvoerende instelling en/of nadere informatie in te winnen bij de vrijwilligerscentrale bij u in de buurt of telefonisch bij de Landelijke Vrijwilligers Informatie Telefoon (0900 8998600, 20 ct per minuut). Op deze wijze kunt u zich verzekeren van de meest actuele informatie.

2. Rechten en plichten van de vrijwilliger

Vrijwilligers zetten zich -meestal voor een organisatie- in zonder daarvoor betaald te worden. Daar mag dus wel iets tegenover staan. Geen betaling staat immers niet gelijk aan geen rechten. Elke vrijwilliger heeft rechten. Aan de andere kant rekent de organisatie erop dat de afspraken die zij met haar vrijwilligers maakt, ook worden nagekomen. Want als dat niet gebeurt, kan dat vervelende gevolgen hebben: er zitten mensen voor niets te wachten, het werk wordt vertraagd, of een vergadering kan niet doorgaan. De sfeer zal er ook niet beter op worden. Rechten en plichten heeft u als vrijwilliger niet zomaar. Anders dan voor mensen met betaald werk is er wettelijk weinig voor vrijwilligers geregeld. Ook bestaan er geen collectieve afspraken voor vrijwilligers in een bepaalde sector (zoals er wel CAO's zijn voor werknemers). De rechten en plichten van vrijwilligers zijn dan ook voornamelijk afhankelijk van de afspraken die ze met de organisatie maken.

Afspraken maken: hoe en waarover

Vrijwilligerswerk is niet vrijblijvend. Organisatie en cliënten moeten op u kunnen rekenen. Het is dus zaak over en weer duidelijk te maken welke taken de vrijwilliger op zich zal nemen, hoe vaak, wanneer en op welke manier. Met het aangaan van verplichtingen mag echter het vrijwilligerskarakter van het werk niet verloren gaan. Als u bijvoorbeeld gebruik wilt maken van schriftelijke overeenkomsten, moet u geen arbeidscontract maken of afspraken opschrijven die uit een arbeidscontract komen. Als het gaat om zaken als beschikbaarheid, vervanging, vakantie, opzegging enzovoort, is het van belang voorzichtige formuleringen te gebruiken. De belangrijkste rechten en plichten waarover afspraken gemaakt kunnen worden, zijn:

- werkomstandigheden als werktijden, vakantie, enzovoort;
- onkostenvergoeding;
- inspraak en medezeggenschap;
- verzekeringen.

Achterin deze brochure vindt u in bijlage 1 een checklist voor afspraken tussen vrijwilliger en organisatie. Deze lijst komt overeen met de onderwerpen die hierna worden behandeld.

Werkomstandigheden in overleg

Een zorgvuldige inwerktijd is erg belangrijk. Zorg dat u begeleid en voldoende geïnformeerd wordt over de werkwijze in de organisatie. Soms wordt een proefperiode afgesproken. Ook als u ingewerkt bent, hebt u nog recht op begeleiding. Het beste is, dat dit door een vaste persoon gebeurt. Het is goed om afspraken te maken over aard en inhoud van de begeleiding. Wat wordt besproken, hoe vaak hebt u een gesprek en wat is het doel daarvan.

Soms verplichten organisaties u tot het volgen van een introductiecursus. Het is goed om vooraf te weten wat er in dat opzicht van u verwacht wordt.

Wanneer afspraken gemaakt worden over werktijden is het handig om dan meteen het een en ander af te spreken over vakantie en wat te doen bij ziekte. Bij veel vrijwilligerswerk is een opzegtermijn wenselijk om het werk goed te kunnen overdragen of af te ronden. Wanneer u ondertussen op zoek bent naar betaald werk, kan dit betekenen dat, als u een betaalde baan vindt, u zich niet altijd aan een afgesproken opzegtermijn kan houden. Maak dit duidelijk aan de organisatie.

Ook als u al langer vrijwilligerswerk doet, moet u de ruimte krijgen om bij te leren en u bij te scholen. Maak daarover afspraken. Het is normaal dat wanneer een cursus gevolgd wordt voor het vrijwilligerswerk, de kosten gedragen worden door de organisatie. De organisatie kan daaraan wel de voorwaarde verbinden dat u dan een bepaalde minimumtermijn blijft werken.

Inspraak en medezeggenschap

Wie nergens over mee kan praten, zal zich weinig betrokken voelen bij het reilen en zeilen van de organisatie. En wie niet weet waarom bepaalde afspraken zijn gemaakt, zal eerder geneigd zijn om ze opzij te leggen.

Inspraak is een recht dat het werkplezier ten goede komt. Maar inspraak leeft niet voor iedereen en mag dus geen verplichting zijn. Inspraak kan gaan over:

- de taakafbakening van uw eigen werk;
- de taakafbakening tussen uw werk en het werk van anderen of een beroepskracht;
- faciliteiten die voor vrijwilligers beschikbaar zijn;
- meebeslissen over het beleid van de organisatie.

De vraag is natuurlijk hoe ver inspraak moet gaan. Elke organisatie maakt dit voor zichzelf uit. Bij inspraak zijn verschillende gradaties mogelijk; van recht op informatie, recht om mee te praten, recht om mee te beslissen tot het zelfstandig beheren en uitvoeren van eigen activiteiten.

Hoe de inspraak wordt vormgegeven kan ook verschillen. U moet daarbij denken aan het beleggen van een vrijwilligersvergadering of het opzetten van een vrijwilligersraad, of bijvoorbeeld aan vertegenwoordiging in het bestuur. Allemaal zaken die heel goed in statuten en reglementen vastgelegd kunnen worden. Natuurlijk zijn formele regels en afspraken niet voldoende. Of u plezierig werkt en werkelijk invloed hebt, wordt zeker óók bepaald door de praktijk; de ene organisatie is formeler georganiseerd dan de andere.

De waarde van een vrijwilligerscontract

U kunt deze afspraken mondeling maken of kiezen voor een zeer formele manier; beide partijen ondertekenen dan een op schrift gestelde overeenkomst, waarin de onderlinge afspraken zijn opgenomen. Maar het kan ook minder formeel door de afspraken in een brief te bevestigen.

De op deze manier gemaakte afspraken bepalen de rechtspositie van de vrijwilliger en de organisatie. Op deze afspraken (in juridische termen: overeenkomsten of contracten) zijn namelijk heel algemene wettelijke regels van toepassing. De belangrijkste daarvan is, dat 'partijen' elkaar over en weer kunnen houden aan het contract en dat u, in het uiterste geval, naar de rechter kunt stappen als de andere partij de overeenkomst niet wil nakomen. En dan doet het er niet toe of een contract op papier is gezet en ondertekend, of dat het gaat om mondelinge afspraken. Alleen is het bij mondelinge afspraken erg moeilijk om te bewijzen wat precies is afgesproken.

Natuurlijk zal het niet zo snel gebeuren dat een vrijwilliger of een organisatie naar de rechter stapt. Daar gaat het ook niet in de eerste plaats om. Het gaat erom dat een vrijwilligerscontract een middel kan zijn om duidelijkheid te verschaffen over wat wel en wat niet verwacht wordt van de vrijwilligers. Het kan dienen om de rechten van vrijwilligers uitdrukkelijk te waarborgen. Daar staat tegenover dat overeenkomsten ook gemaakt kunnen worden om de vrijwilliger vooral plichten op te leggen. Het is dan ook altijd goed om voor het opstellen van een contract te bedenken welk en wiens belang ermee gediend is.

Een aantal algemene rechten van vrijwilligers kan heel goed (en misschien nog wel beter dan in een individuele overeenkomst) worden opgenomen in de algemene interne regels van de organisatie. Deze interne regels vindt u in de statuten en/of het huishoudelijk reglement. Het recht op onkostenvergoeding en de wijze waarop de inspraak geregeld is, kunnen hierin worden vastgelegd. Wanneer op deze manier een organisatie goed berekend is op deelname van vrijwilligers, biedt dit de eerste en beste garantie voor vrijwilligers. Regels, vastgelegd in statuten en huishoudelijk reglement, geven vrijwilligers de mogelijkheid het bestuur van de instelling daarop aan te spreken.

3 Onkostenvergoeding

Als vrijwilliger maakt u vaak onkosten om het werk te kunnen doen. Het is zo langzamerhand heel normaal dat die onkosten worden vergoed door de organisatie waarvoor u werkt. Bedenk echter dat een vrijwilligersorganisatie dat niet verplicht is. Per organisatie zou duidelijk moeten zijn welke onkosten worden vergoed.

Onkosten voor vrijwilligerswerk kunnen zijn:

- reiskosten en eventuele verblijfkosten, bijvoorbeeld eten buitenshuis;
- schrijfbenodigdheden, briefpapier, postzegels en telefoonkosten;
- vergaderkosten, zoals zaalhuur en vergoeding voor koffie;
- kosten van trainingen en cursussen voor het vrijwilligerswerk;
- oppaskosten;
- nog eventuele andere kosten. Denk aan werkkleding, kosten voor het wassen of de stomerij. Of bijvoorbeeld aan een bloemetje voor eenjarige bewoner in de instelling waar u werkt.

U kunt als vrijwilliger het beste zelf bijhouden welke kosten u maakt, zodat regelmatig kan worden afgerekend. Ook wanneer een groep of organisatie nog helemaal geen geld heeft, is het raadzaam de gemaakte onkosten bij te houden, zodat er eventueel later een overzicht is van wat u nog moet krijgen.

Onkostenvergoeding en belastingen

Onkostenvergoedingen zijn -als het gaat om vergoeding van werkelijk gemaakte onkosten én er geen vergoeding wordt gegeven voor het verrichten van arbeid- per definitie geen inkomen. Er hoeft dus geen belasting of premie over te worden betaald.

Tot de werkelijk gemaakte onkosten behoren ook de werkelijk gemaakte reiskosten. Men is dus niet gebonden aan de vergoeding van bijvoorbeeld € 0,29 per kilometer. De werkelijke kosten per kilometer verschillen per auto. Bij de ANWB kunt u navragen wat in uw geval de kosten per kilometer zijn. Die kosten zijn afhankelijk van de waarde en 'leeftijd' van uw auto, de brandstof, en het aantal verreden kilometers per jaar. Ook de kosten van afschrijving, onderhoud, verzekering en belasting zijn in dit bedrag opgenomen.

Ook alle in de inleiding opgesomde kosten kunnen belastingvrij vergoed worden.

Vrijwilligers met een uitkering kunnen hun onkosten ook gewoon vergoed krijgen. De onkostenvergoeding kan niet van de uitkering worden afgetrokken, en invullen op het inkomstenbriefje hoeft dan ook eigenlijk niet. Bedenk echter wel dat de uitkeringsinstantie, bijvoorbeeld de Sociale Dienst of de uitvoeringsinstelling (GAK, Cadans e.d.), in theorie een bewijs kan verlangen dat het om onkostenvergoeding en niet om extra inkomsten gaat.

Regeling Onkostenvergoeding

Er bestaat een Landelijke Regeling Onkostenvergoeding Vrijwilligers, die inhoudt dat een organisatie tot € 20,- per week (met een maximum van € 700,- euro per jaar) onkostenvergoeding aan een vrijwilliger kan geven met vrijstelling van premieheffing (per 2002). Als de onkostenvergoeding niet boven deze grenzen uitkomt, dan hoeven er geen bonnetjes e.d. te worden bewaard en wordt er geen belasting of premies geheven. De regeling is echter beperkt tot vrijwilligers die -niet bij wijze van beroep- arbeid verrichten ten behoeve van doorgaans *één* instantie die niet aan de vennootschapsbelasting is onderworpen. Vrijwilligers die doorgaans voor meer dan één instelling werken kunnen dus geen gebruik maken van deze regeling. Zij kunnen uitsluitend de werkelijk gemaakte kosten vergoed krijgen onder overlegging van bewijsstukken.

Zodra er meer dan € 700,- per jaar (of € 20,- per week) aan onkostenvergoeding wordt betaald, moeten die onkosten wèl worden verantwoord met bonnen, rekeningen en dergelijke.

Wanneer een organisatie wel meer dan € 700,- per jaar (of € 20,- per week) aan onkosten wil uitkeren, maar niet het gehele bedrag met behulp van bonnen en dergelijke kan aantonen, is overleg met belastinginspectie en uitkeringsinstantie dringend aan te raden. Naar alle waarschijnlijkheid is dan sprake van een dienstbetrekking en moeten er loonbelasting en sociale premies worden ingehouden. Als dat niet gebeurt is het risico van navordering (mét boetes) levensgroot aanwezig!

700 euro is geen standaardrecht

De landelijke overheid stelt helaas geen extra geld beschikbaar voor vergoeding van onkosten aan vrijwilligers. Het is dan ook niet zo dat u als vrijwilliger

zonder meer aanspraak kunt maken op een vergoeding van € 700,-. Met andere woorden: geen enkele organisatie is verplicht om u € 700,- uit te betalen. Alleen de werkelijk gemaakte onkosten hoeven te worden vergoed. Maar, soms heeft de organisatie gewoonweg geen geld om de door u gemaakte onkosten te vergoeden. Daar voorziet de Landelijke Regeling Onkostenvergoeding ook niet in. Wilt u daadwerkelijk aanspraak kunnen maken op vergoeding van de kosten, dan moeten hierover met de organisatie duidelijke afspraken bestaan.

Een organisatie die geen geld heeft voor alle onkosten, zou moeten proberen in de toekomst beter rekening te houden met de kosten van vrijwilligers. Die kosten moeten een vaste post op de begroting worden.

Giftenaftrek

Krijgen vrijwilligers geen onkostenvergoeding, dan kunnen zij wellicht gebruik maken van de giftenaftrek in de inkomstenbelasting.

Giften zijn aftrekbaar in de inkomstenbelasting als ze zijn gedaan aan in Nederland gevestigde kerkelijke, levensbeschouwelijke, charitatieve, culturele, wetenschappelijke of het algemeen nut beogende instellingen.

Het enkele feit dat u voor een algemeen nut beogende instelling vrijwilligerswerk doet, is geen aftrekbare gift. Maar als u vrijwillig afziet van het in rekening brengen van de door u gemaakte kosten, kan dit onder bepaalde voorwaarden als een aftrekbare gift worden aangemerkt. Deze voorwaarden zijn:

- * u bent met de instelling overeengekomen dat u uw kosten kunt declareren maar u ziet daar vrijwillig van af; of
- * u kunt de kosten niet bij de instelling declareren omdat de financiële situatie van de instelling dat niet toelaat, terwijl het om kosten gaat die naar algemeen aanvaarde maatschappelijke opvattingen wel zouden behoren te worden vergoed.

U kunt dus uitdrukkelijk geen gebruik maken van deze regeling als u vrijwilligerswerk doet voor een instelling die niet een algemeen nut beogende instelling is, zoals bijvoorbeeld de plaatselijke voetbalvereniging.

De giftenaftrek kent een niet-aftrekbare drempel van 1% van het onzuivere inkomen met een minimum van € 60,- en een maximum van 10% van het onzuivere inkomen. Voor meer informatie: bel de helpdesk van de Belastingdienst, tel. 0800-0543 (gratis).

4. Verzekeringen

Tijdens het vrijwilligerswerk kunt u schade aanrichten of u kunt een ongeluk krijgen. De financiële gevolgen van deze risico's kunnen door verzekeringen worden gedekt. Wanneer u voor een organisatie werkt, is het verstandig te informeren of deze verzekerd is tegen wettelijke aansprakelijkheid. Ook is het goed dat een organisatie een collectieve ongevallenverzekering heeft afgesloten voor haar vrijwilligers. Deze verzekeringen zorgen ervoor dat de betrokken vrijwilligers en/of slachtoffers niet voor de kosten van het veroorzaken of krijgen van een ongeluk opdraaien.

Schade veroorzaken

Stel, u bent vrijwilliger bij een burenhulporganisatie en brengt maaltijden rond voor ouderen. In de keuken waar de maaltijden worden bereid, stoot u een pan hete soep om. Een collega-vrijwilliger loopt hierdoor brandwonden op, terwijl ook haar kleding wordt beschadigd. Wie kan voor deze schade aansprakelijk worden gesteld? In dit geval is de vrijwilliger in opdracht van de burenhulporganisatie aan het werk, en zal de organisatie aansprakelijk worden gesteld. Als de burenhulpdienst geen aansprakelijkheidsverzekering heeft afgesloten, zal ze uit eigen middelen de schade toch moeten vergoeden. Als er ook dan helemaal geen geld is, kan het zijn dat de gewonde vrijwilliger zelf met de kosten blijft zitten.

In het geval waar de relatie tussen vrijwilliger en organisatie uiterst 'los' is (geen vaste werktijden, geen afgesproken werkwijze), kan de vrijwilliger als privépersoon aansprakelijk worden gesteld. Dan kan de eigen Aansprakelijkheidsverzekering Particulieren (AVP) de kosten van de schade vergoeden. Uit bovenstaand voorbeeld mag duidelijk zijn dat iedere vrijwilligersorganisatie er goed aan doet een Aansprakelijkheidsverzekering voor Bedrijven (AVB) af te sluiten. Die verzekering is nodig, omdat de organisatie als rechtspersoon kan worden aangesproken voor schade die is veroorzaakt door haar vrijwilligers.

Als uw organisatie nog geen AVB heeft afgesloten, dring er dan op aan dat dit alsnog gebeurt. Verwijs eventueel naar deze brochure. Uiteindelijk is dat ook in het belang van de organisatie zelf, want zij loopt de kans dat zij de schade zal moeten vergoeden. Zo'n verzekering kost niet meer dan een paar gulden per vrijwilliger per jaar.

Verricht u vrijwilligerswerk op eigen houtje, dus niet binnen een bepaalde organisatie, dan is een goede particuliere aansprakelijkheidsverzekering (AVP) heel belangrijk. U moet ervoor zorgen, dat uw activiteiten als vrijwilliger ook onder de dekking vallen. Als u al een aansprakelijkheidsverzekering heeft, kunt u beter even bij de verzekeraar informeren of uw vrijwilligerswerk ook onder de dekking valt.

Een ongeluk krijgen

Een ongeluk zit in een klein hoekje. En niet alleen voor vrijwilligers die gevaarlijk werk doen, zoals vaak wordt gedacht. Bijvoorbeeld: een collega-vrijwilliger bij uw burenhulpdienst doet boodschappen voor een zieke. Bij het sjouwen valt ze van de trap in zijn huis en breekt haar knieschijf. De knie herstelt slecht en zij blijft licht invalide. Doordat zij over haar eigen benen struikelde, kan zij niemand aansprakelijk stellen voor de schade.

Als de burenhulporganisatie nu een ongevallenverzekering heeft, dan krijgt uw collega wellicht een schadevergoeding vanwege haar invaliditeit. Zo'n verzekering keert namelijk uit in geval van overlijden, tijdelijke of blijvende invaliditeit en geeft soms ook een vergoeding voor bijzondere geneeskundige kosten.

De collectieve ongevallenverzekering is geen vervanging van de gewone ziektekostenverzekering (bijvoorbeeld ziekenfonds) die elke Nederlander behoort te hebben, maar een aanvulling erop. Wel moet duidelijk zijn dat het ongeluk en de invaliditeit een gevolg is van activiteiten voor de burenhulpdienst.

Informeer dus bij uw organisatie of u tegen ongevallen verzekerd bent. Een collectieve ongevallenverzekering kan veel financiële ellende besparen en hoeft niet veel te kosten, als de organisatie de verzekering collectief (voor alle vrijwilligers) afsluit.

Extra aandachtspunten

Vooraf voor vrijwilligers met een bijstandsuitkering is een ongevallenverzekering van het grootste belang. Zij kunnen namelijk bij invaliditeit geen aanspraak maken op een Ziektewet-, WAO- of AAW-uitkering. Dit geldt ook voor huisvrouwen en studenten.

Behalve een ongevallen- en/of een aansprakelijkheidsverzekering zijn er ook andere verzekeringen die voor vrijwilligers belangrijk zijn:

- een auto-inzittendenverzekering, als u voor een organisatie personen vervoert;
- een beroeps-aansprakelijkheidsverzekering, voor vrijwilligers die veel advieswerk doen.

5. Vrijwilligerswerk en uitkeringen

Van de ruim 3 miljoen vrijwilligers die in ons land actief zijn, heeft een aantal een sociale uitkering. Vrijwilligerswerk doen met een uitkering kan heel goed, als er maar bepaalde regels in acht worden genomen.

Voor werklozen enerzijds en arbeidsongeschikten anderzijds zijn de regels verschillend. Als u een uitkering heeft en vrijwilligerswerk doet, is het verstandig daarnaar te informeren bij een vrijwilligerscentrale of -vacaturebank, dan wel bij uw uitkeringsinstantie.

De regels in het kort toegelicht

Voor mensen met een *WW-uitkering* (werkloosheidsuitkering) die vrijwilligerswerk (gaan) doen, gelden naast de algemene uitkeringsvoorwaarden de volgende regels.

U moet altijd zo spoedig mogelijk aan de uitvoeringsinstelling laten weten dat u als vrijwilliger werkt of gaat werken. Dit doet u op het werk- of inkomstenbriefje dat u wekelijks of maandelijks inlevert. Als u al vrijwilligerswerk verrichtte voor u in een uitkeringssituatie kwam, moet u altijd gelijk bij de aanvraag van een uitkering de betreffende instelling melden dat u vrijwilligerswerk verricht.

De uitvoeringsinstelling toetst of het om echt vrijwilligerswerk gaat en of het in uw situatie toegestaan wordt vrijwilligerswerk te doen. Daarvoor gelden de volgende criteria:

- de niet-betaalde werkzaamheden mogen geen onderdeel zijn van de reguliere werkzaamheden van de instelling die economisch voordeel voor de instelling opleveren;
- de niet-betaalde werkzaamheden mogen geen onderdeel zijn van de reguliere werkzaamheden van de instelling die in het maatschappelijke verkeer als activiteiten gelden waarvoor beloning mag worden verwacht;
- de niet-betaalde werkzaamheden mogen niet gericht zijn op het tot stand brengen van een dienstbetrekking;
- de niet-betaalde werkzaamheden mogen weliswaar hun oorsprong hebben in en het karakter hebben van een liefhebberij,; maar mogen geen economisch voordeel opleveren aan de betrokken werkloze werknemer.

Het is mogelijk dat de organisatie waar een aantal vrijwilligers met een uitkering werkt, een afspraak maakt met de uitkeringsinstantie (uitvoeringsinstelling of Sociale Dienst, zie hieronder). Door zo'n afspraak kan dan het vrijwilligerswerk voor alle mensen met een uitkering worden geregeld en hoeft niet iedereen dat apart te doen. Informeer dus even bij uw vrijwilligersorganisatie of er zo'n afspraak bestaat.

Vrijwilligerswerk is ook mogelijk indien u een *bijstandsuitkering* (ABW-uitkering) heeft. De regels hiervoor vertonen veel overeenkomsten met die in het geval van een WW-uitkering. Bij een ABW-uitkering moet u het volgende in de gaten houden:

Bij de aanvraag van een bijstandsuitkering informeert u de Sociale Dienst dat u als vrijwilliger actief bent. Indien bij toekenning van de uitkering de gemeente hiermee akkoord gaat, kan dit vrijwilligerswerk verricht blijven worden.

Heeft u al een uitkering, dan dient u altijd zo spoedig mogelijk aan de Sociale Dienst te melden dat u vrijwilligerswerk wilt of bent gaan doen.

Men toetst of u dit vrijwilligerswerk mag doen:

- Zo kijkt men of dit vrijwilligerswerk uw kansen op het verkrijgen van betaalde arbeid vergroot of dat uw maatschappelijke positie bevorderd wordt.
- Men bekijkt eventueel ook of er al dan niet sprake is van verdringing van reguliere arbeid of van budget- of concurrentievervalsing.
- U dient te blijven solliciteren en beschikbaar te zijn voor de arbeidsmarkt of voor scholing.

Overigens kan ook de persoonlijke situatie van invloed zijn op het besluit of het verrichten van vrijwilligerswerk wel of niet wordt toegestaan. Bovendien kunnen hier en daar (beleids)verschillen per gemeente zijn hoe men uw (eventuele) vrijwilligerswerk beoordeelt dan wel stimuleert.

Kortom: vrijwilligerswerk kan niet zomaar en overal worden verricht. Het wordt door de gemeente aan een aantal voorwaarden getoetst. Het verdient aanbeveling om bij uw gemeente informatie in te winnen over de mogelijkheden tot het doen van vrijwilligerswerk met behoud van een bijstandsuitkering.

Hulp- en dienstverlening aan familie of bekenden hoeft niemand op te geven. Dit zijn meestal kleine werkzaamheden in en om het huis.

Mensen die gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn, worden voor een deel als werkloos beschouwd en hebben daarom ook met de hiervoor besproken regels te maken. Wie echter volledig afgekeurd is (80-100% WAO of AAW), heeft een meldingsplicht, maar mag volgens de wettelijke regelingen wel vrijwilligerswerk doen. Voor hem of haar gelden deze regels dus niet, tenzij men in een zogenaamde 'traject hervatting werk' zit. In de praktijk stelt de uitvoeringsinstelling soms wel vragen over de aard van het vrijwilligerswerk. Het doen van vrijwilligerswerk kan soms ook consequenties hebben voor een arbeidsongeschiktheidsuitkering. Zo zal uw arbeidsongeschiktheid opnieuw worden beoordeeld indien u vrijwilligerswerk gaat doen, omdat uw gezondheidstoestand is verbeterd.

Gepensioneerden (mensen met een uitkering volgens de Algemene Ouderdomswet) kunnen elk vrijwilligerswerk doen dat zij willen, zonder dat een uitkeringsinstantie hen op de vingers kijkt.

Wel of niet aan de regels houden

Als u zich aan de regels wilt houden, meldt u altijd het vrijwilligerswerk dat u verricht. Wie het niet meldt, loopt een zeker risico. Komt de Sociale Dienst of de uitvoeringsinstelling er achter dat u onbetaald werkt, dan onderzoekt zij of u dit met behoud van uitkering mocht doen. Geeft de uitkeringsinstantie geen toestemming en u kiest ervoor toch door te gaan, dan kan dit een vermindering of stopzetting van de uitkering betekenen. Dit geldt pas vanaf het moment van de beoordeling, dus niet met terugwerkende kracht. Tegen een negatieve beslissing van de uitkeringsinstantie kunt u beroep aantekenen. Hierover oordelen dan niet dezelfde mensen die de eerste beslissing namen.

De achtergrond van deze mogelijke korting op de uitkering is dat u als werkloze eigenlijk steeds beschikbaar moet zijn voor de arbeidsmarkt. Dit wordt vaak de sollicitatieplicht genoemd. Het is soms mogelijk in overleg met het Arbeidsbureau en de Sociale Dienst in een individueel geval ont-heffing te krijgen van de sollicitatieplicht.

6. Vrijwilligerscentrales en vacaturebanken

Wanneer u op zoek bent naar (ander) vrijwilligerswerk of wanneer u meer informatie wilt over de inhoud van dit boekje, dan kunt u terecht bij een vrijwilligerscentrale of vrijwilligersvacaturebank (VWC/VVB) of bij de Landelijke Vrijwilligers Informatie Telefoon (0900 8998600, 20 ct per minuut).

In het algemeen hebben VWC/VVB's informatie over organisaties die vrijwilligers nodig hebben. Zij kunnen u behulpzaam zijn met het maken van een keuze en het leggen van contacten met organisaties. Ook als u al ergens vrijwilligerswerk doet kunt u er terecht voor informatie over uw rechten en plichten, begeleiding en advies als er problemen zijn.

Extra service

Door regelmatige contacten en afspraken met uitkeringsinstanties weten VWC/VVB's veel over werken met behoud van uitkering en de procedure voor het aanvragen van toestemming. Daarnaast geven zij extra service in de vorm van het opzetten van vrijwilligersprojecten, het ondersteunen van initiatieven van vrijwilligers en het organiseren van cursussen speciaal voor vrijwilligers (bijvoorbeeld bestuurswerk, notuleren, publiciteit, financiën). Ook is er informatie over vrijwilligerswerk in de vakantie en/of vrijetijdsbesteding. Niet alle VWC/VVB's bieden al deze diensten, dat verschilt per plaats. Voor het geval men u niet kan helpen, weet men altijd waar u wel terecht kan.

Er zijn meer dan 120 VWC/VVB's in Nederland. Er is er dus vrijwel altijd een bij u in de buurt. Bij de Landelijke Vrijwilligers Informatie Telefoon (0900 8998600, 20 ct per minuut) kunt u informeren naar het adres van de dichtstbijzijnde VWC/VVB.

Een uitgebreide publicatieoverzicht op het gebied van vrijwilligerswerk kunt u aanvragen bij:

Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk
Postbus 2877
3500 GW Utrecht
Telefoon 030 -2319844

Bijlage 1 Checklist afspraken

Hieronder staat een checklist aan de hand waarvan u afspraken kunt maken met de organisatie waar u vrijwilligerswerk doet of wilt gaan doen. Deze afspraken kunnen op papier worden vastgelegd, dat heet dan een vrijwilligerscontract. Zowel u als de organisatie kunt daarop terugvallen bij problemen. Sommige vrijwilligerscentrales en -vacaturebanken werken met voorbeeldcontracten, die u mee kunt nemen naar de organisatie. Er zijn ook organisaties die zelf al een contract hebben opgesteld. Afspraken kunt u maken over:

Inwerkperiode:

- hoe lang
- wie werkt er in
- welke werkzaamheden
- hoe wordt deze afgesloten

Begeleiding:

- wie begeleidt
- hoe vaak en in welke vorm

Werktaken:

- welke werktijden
- welke taken
- verandering mogelijk
- taakverdeling met beroepskrachten
- opzegtermijn

Bijleren en bijscholing:

- mogelijkheden
- kosten

Meebeslissen:

- wanneer inspraak
- waarin inspraak

Onkostenvergoeding:

- welke onkosten
- op welke wijze

Verzekeringen:

- aansprakelijkheidsverzekering
- ongevallenverzekering

Conflicten-/geschillenregeling:

- wie en wanneer toegepast

Deel 2 Vrijwilligersrecht